

ADINDA “TÜRK” KELİMESİ BULUNAN İLK ÇOCUK DERGİSİ: *TÜRK YAVRUSU*

Arş. Gör. Huzeyfe BİLGE*

ÖZ: Bu çalışmanın amacı *Türk Yavrusu* adlı Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olan çocuk gazetesinin incelenmesidir. *Türk Yavrusu* mecmuası 26 Eylül 1329 (6 Ekim 1913) yılında çocuklar için çıkmış bir yayındır. Müdürlüğünü *Gündüz Alp*'in yaptığı mecmuanın idaresi *Türk Kütüphanesi* tarafından üstlenilmiştir. İçerik olarak pek zengin olmayan mecmua çocuklara fen, sanat, edebiyat ve dersler açısından katkı sağlamayı amaçlamış ve mekteplileri hedef kitle olarak seçmiştir. İlk sayıda, okula giden çocukların fikir dünyalarını geliştirmeyi hedeflediği okuyuculara aktarılmıştır. Ancak içeriğe bakıldığı zaman çocuklara uygun eserlerin yanında büyüklerin düzeyinde olan eserler de göze çarpmaktadır. Mecmua çocuklara milliyet bilincini aşlamak amacıyla yayınlanmış izlenimini vermektedir. İsminde *Türk* geçen ilk çocuk gazetesidir. *Türk Yavrusu*'nun elde sadece 2 nüshası bulunmaktadır. Başka nüshalarının var olup olmadığı ile ilgili bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlıca, çocuk gazetesi, *Türk Yavrusu*, eski harfli gazete.

The First Children's Journal which has the Word “Turk” as Name: *Türk Yavrusu*

ABSTRACT: The purpose of this study is to analyse *Türk Yavrusu*, a children's journal written in Ottoman Turkish. *Türk Yavrusu* was a journal for children which was first published in 26 September 1329 (6 October 1913). The director manager was *Gündüz Alp* and *Turkish Library* undertook the administration. Its content was not rich and the aim of this journal was to produce texts about science, art, literature and some contents about lessons to school-going children. Authors expressed that the purpose of

* Gazi Üni., Eğt. Bil. Ens. , hbilge@outlook.com.tr

Türk Yavrusu was to improve students' mental capacity but the journal had texts not only for students but also for adults. The journal seems to have been published for engraining national consciousness in children. *Türk Yavrusu* is the first journal which used the word "Turk" as a name. We have only first and second issues of *Türk Yavrusu*. There is no information about the existence of other issues.

Keywords: Ottoman Turkish, Children's Journal, *Türk Yavrusu*, journal in Ottoman alphabet.

Giriş

Edebiyatın, çocukların eğlenmeleri ve eğitimleri için çok önemli bir yeri vardır. Masallarda, fabllarda çocukların hayal dünyalarına hitap edilir; ilgi çekici kahramanlar, konuşan hayvanlar, devler, cüceler vb. vardır. Bu kahramanlarla çocuğun dikkati çekilirken arka planda da kötülerin kaybetmeye mahkûm oldukları, iyilerin hep kazanacağı mesajı verilir. Böylece hem eğlence hem eğitim ihtiyacı karşılanmış olur.

Edebiyat, çocuklarda hayal gücünü, düşünme becerisini, zekâyı, problem çözebilme vb. becerilerini geliştirir (Şimşek 2011). Küçük yaştan itibaren birçok metinle, masallarla karşılaşan çocuğun kelime hazinesi geliştiği gibi bir konunun farklı boyutlarını düşünmesi kolaylaşır, anlatmak istediklerini daha rahat ve akıcı anlatma yeteneği kazanır. Çocuk edebiyatı kapsamındaki eserler çocuğun hayal dünyasını ve dil becerisini geliştirmesi, zekâsını kuvvetlendirmesi, sosyalleşmesini sağlaması gibi birçok faydayı barındırmaktadır. Çocuk edebiyatı kapsamında çocuklar için hazırlanan gazete ve dergilerin önemi de büyüktür.

Çocuklara yönelik hazırlanan dergi ve gazeteler okuma alışkanlığı ve çocuklara bilgi kazandırmada önemli işlevlere sahip olabilirler. Çünkü yüksek sayfa miktarına sahip kitaplar, okumaya yönelik olumsuz tutumu olan çocukların gözünü korkutabilir. Gazete ve dergiler ise düşük hacimleri, bol resimli olmaları, farklı türden metinleri barındırmaları ve zaman zaman bilmece sorma, yarışma gibi etkinlikler yapmaları yönüyle çocukların ilgisini çekebilecek materyallerdir. Bu tür materyaller kullanılarak çocuklara okuma alışkanlığı kazandırılabilir. Dökmen (1994) okuma alışkanlığının okuma becerisi ve okuma ilgisiyle karşılıklı etkileşim içinde olduğunu aktarmaktadır. Buradan yola çıkarak çocuğa ilgi duyacağı metinlerin verilmesinin önemi anlaşılmaktadır.

Türk edebiyatında çocuk gazeteciliği Mümeyyiz (1869) ile başlamaktadır (Yıldırım 2013). O tarihten itibaren birçok mecmua yayın hayatına çıkmıştır. *Türk Yavrusu* mecmuası ise *Mümeyyiz*'den 44 yıl sonra çocuk gazeteciliği tarihimize katılmıştır. *Türk Yavrusu* isimli bu çocuk gazetesinin elimizde yalnızca iki nüshası vardır (Kasap 2011).

Gazetenin çocuk gazetesi tarihimizdeki önemi milliyetçilik, çalışmak gibi değerleri çok ciddi bir şekilde telkin etmesinden kaynaklanmaktadır. *Türk Yavrusu*, adında Türk geçen ilk çocuk gazetesidir. Milli Edebiyat akımının öncülerinden olan Mehmet Emin Yurdakul'u ilk sayısında kapak yapması ve “*Büyük Türk Şairi*” olarak tanıtması dikkat çekicidir.

Türk Yavrusu

Türk Yavrusu ilk olarak 26 Eylül 1329 (6 Ekim 1913) Perşembe günü yayımlanmıştır. Müdürlüğünü *Gündüz Alp* üstlenmişken idaresi *Türk Kütüphanesi* tarafından yapılmıştır. Mecmuanın her iki sayısının kapağının sol üst kısmında “*İdare Bâb-ı Âli caddesinde ikdam sırasında Türk Kütüphanesi şubesidir.*” (S.1,s.1;S.2,s.1) denilmektedir.

Türk Yavrusu haftada bir çıkarılmıştır ancak ikinci nüshasından sonraki sayılar tespit edilememiştir. Okay gazetenin yalnızca iki sayı çıktığını aktarmaktadır (1999:127) fakat ikinci sayıda herhangi bir veda yazısı bulunmamaktadır. Bundan dolayı diğer sayıların kaybolmuş olma ihtimali vardır.

Mecmuanın hedef kitlesi ve çıkarılış amacı, her sayıda kapakta kısmında *Türk Yavrusu* başlığı altında “*Mekteplilerin tenevvür-ü fikriyatına hâdim her hafta pencşenbe günleri neşr olunur küçük Türk risâle-i musavveresidir.*” (S.1,s.1;S.2,s.1) denilerek belirtilmektedir. Mecmuanın okuyan çocuklara yönelik olduğu bildirilmektedir. Ancak içeriğine bakılacak olursa bazı kısımları küçük yaşlara yönelik olup bazı noktalarda günümüz lise düzeyine uygun olabileceği düşünülebilir.

İlk sayıda *Türk Yavrusu* mecmuası ile ilgili malumat verilmektedir. Bu yazı *Türk Kütüphanesi* imzasıyla yayımlanmıştır:

(Türk Yavrusu) Türk çocuklarının tenevvür-ü efkâr ve hissiyatına çalışır küçük bir mecmuâ-i millîdir. Maksat ve gâyesi: ziraat, ticâret, edebiyat, sanat, iktisat ve her bir ilim ve fennini mekteplilerimize anlayacakları surette tâlim etmek ve bu suretle evlâd-ı vatanın istifâdesini gözetmektir (S.1, s.3).

Mecmua, Türk çocuklarının fikir ve duygularını aydınlatmaya çalışan millî bir gazete olarak sunulmaktadır. Çocukları aydınlatmak için çok

farklı alanlarla ilgili yazılar yazılacağı belirtilmektedir. Edebiyat ve sanat yanında ziraat, ticaret ve iktisat gibi alanlara da yer verilmesi dikkat çekmektedir.

Türk Yavrusu'nun mesleği şu şekilde aktarılmaktadır:

Mesleği ise; maksadında sebat ve metanetle çalışmaktır. Gazetemiz memleketimizin en büyük simalarının muavenet-i tahrîriyesini temin ettiği gibi, maarifin terakkisi için Avrupa'nun en meşhur pay-i tahtlarında ve memalik-i Osmaniye'nin bazı vilayetlerinde müteâddid muhabireler tesis ederek oradan alınacak malumatların gazetemize derci mukarrer bulunmuştur.

Ücret olarak nüshası 10 para, senelik aboneliği 10 kuruş, altı aylık aboneliği ise 5 kuruş olarak tespit edilmiştir.

***Türk Yavrusu*'nun Şekil Özellikleri**

Türk Yavrusu mecmuasında da diğer çocuk mecmualarının çoğunda olduğu gibi benzer şekil özellikleri göze çarpmaktadır. Kapağının sağ üstünde kurucu, abonelik ücreti, tarih bilgilerine, sol üstte müdür, idare yeri ve nüshasının ücretine ait bilgilere yer verilmiştir. Ortada büyük harflerle gazetenin ismi ve ismin hemen altında da hedef kitlesine yönelik açıklama yer almaktadır. Bu açıklamanın altında da yıl ve sayı bilgisi vardır. Her kapakta büyük ünlü bir ismin büyük bir fotoğrafı bulunmaktadır. Fotoğrafın altında bu isimlerle ilgili kısa bir açıklama yer almaktadır.

Gazetenin iç sayfalarına bakıldığında ilk sayfaların *Mehmed Emin Bey*'e ayrıldığı, bu sayfalarda şiirler olduğu için sayfanın tek sütun halinde olduğu görülür. Diğer sayfaların hepsi de ikişer sütundan oluşmaktadır. Sayfaların üst kısımlarında sayı, sayfa bilgileri ile *Türk Yavrusu* ismi geçmektedir.

Her yazının altında yazarın imzası bulunmaktadır. Ancak bir yazıda isim yerine elif ve nun (A.N.) harfleri bulunduğu için yazarın kimliği tespit edilememiştir.

Birinci Sayı

İlk sayının çıkış tarihi 26 Eylül 1329'dur (9 Ekim 1913). 1. sayının kapağında *Büyük Türk Şairi Mehmed Emin Beyefendi*'nin büyük bir fotoğrafı yer almaktadır. İkinci sayfada ise Mehmed Emin Bey'in imzasıyla *İmtihan* adlı bir şiir vardır. Şiirde çocuklara özgüven aşılayan, cesaret veren bir üslup göze çarpmaktadır. Bildiğini söylemek, saklamamak, cesur olmak, çok çalışmak gibi değerler yer almaktadır. Devletin içinde bulunduğu durumun bir imtihan olduğu "*Evet bugün bizim büyük imtihan!*" (S.1, s.

2.) dizesinde aktarılmakta, gelecekte çok güzel günlerin çalışmayla geleceği “*Çalışırsan istikbâl sana nurlar serpecek, Mağrur tâli’ gelerek ayağımı öpecek!...*” (S.1, s.2.) şeklinde dile getirilmektedir. Milletinin içinde bulunduğu durum gerçekçi olarak ortaya konmakta ve tek çarenin çalışmak olduğu öğrencilere söylenmektedir.

Şair devletin içinde bulunmuş olduğu durumdan oldukça ızdırap duymaktadır. Bu yüzden çocuklara da bu ızdırabı hissettirmek istercesine ağır duygulara yer vermektedir. Devletin içinde bulunduğu sıkıntının büyüklüğünü göstermesi bakımından ibret dolu bir şiir yazılmıştır. Şiirin bir dörtlülüğü şöyledir:

*Ben bu günün rüyasıyla, ümidiyle yaşadım;
Sıkıntılı geceleri bunlar ile okşadım;
Kırlangıçlı baharların türküsüne dalmadım;
Şu sevimli mektebimden bir gün geri kalmadım.”* (S.1, s.2.)

Şair eğlencelere dalmamayı, her gün okula devam etmeyi bu şekilde övmektedir. Şair bu şiirde, Divan şairlerindeki aşk acısını sevmeye benzer bir şekilde vatan için ızdırabı sevmekte ve sevdirmektedir.

Hürriyet, şairimiz için büyük bir değerdir. Şair bir dizede “*Alnın yerde gezmektense yaşamamak evlâdır.*” (S.1, s.2.) diyerek hürriyetin önemine vurgu yapmaktadır.

Şairin, devletin içinde bulunduğu durumdan dolayı büyük sıkıntı çektiği ve öğrencilere bazı gerçekleri göstermek istediği anlaşılmaktadır. Bu şiirin o günün şartlarında bir haykırış olduğu, çocukların gerçeklere uyandırılmak istendiği ortadadır. Çocuklara millî duyguları aşılması ve çalışkan olmaları gerektiğini göstermesi bakımından oldukça dikkat çekici bir şiirdir.

Türk Yavrusu’nun ikinci başlığı *Mâziden İbret* ismindedir. İmza kısmında *İstanbul muallimlerinden A. N.* yazmaktadır. Yazıda Paris’in Almanlar tarafından işgalinin ardından, Fransızların zor günler geçirdikleri aktarılmaktadır. Fransızlar bu zor günleri çok çalışarak atlattımlardır. Yazar, bizim de Balkanlarda, Fransızlardan daha zor günler geçirdiğimizi; gelecekte Yunanlılardan, Sırlardan, Karadağlılardan bunun hesabının sorulması gerektiğini ve bunun için çok çalışılmasına ihtiyaç duyulduğunu söylemektedir. Ayrıca yazar gençlere hitaben:

Bütün milletin ümîd-i istikbâli olan gençlerimiz vakitlerini boşa geçirmeyerek çalışacak olurlarsa bu altı yüz yıllık koca millet

tekrar doğrulur ve (bir Osmanlı Devleti) mevcut olduğunu ve o milletin küre-i arz üzerinde yaşamaya hakkı olduğunu âleme ilân eder. Cenâb-ı Hak muvaffak buyursun. (S.1.,s.4.)

diyerek gençlere durmadan çalışmalarını öğütlemektedir.

Üçüncü başlık *Küçük Hikâye-Bikes Çocuk*'tur. Bu hikâye *M. Müceddit* tarafından kaleme alınmıştır. Kimsesiz bir çocuğun bir efendi tarafından himaye edilmesini anlatan hikâye 15 Eylül 329 tarihini taşımaktadır. Hikâyenin kahramanı olan çocuk bir denizin yanındaki bir kayanın üzerinde otururken kimsesizlikten dolayı ağlar, Allah'a dua eder. O esnada ufukta beliren bir kayıktan Efendi ile uşak inerler ve çocuğu görürler. Aralarında geçen kısa bir konuşmadan sonra Efendi, çocuğu himayesine alır. Çocuğun duası kabul olmuş olur.

Sonraki yazı bir muhavere'dir. *Sahte Doktor* isimli bu muhavere *Adil* imzasını taşımaktadır ve iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde doktor, bir işi çıktığı için tiyatroya ait doktor biletini arkadaşına vermek ister. Arkadaşı çekinir çünkü tiyatrodaki bir hasta çıkarsa ne yapacağını bilemez ancak doktor o güne kadar tiyatrodaki hiç hasta çıkmadığını, ihtiyat olarak kendisine *tehlikesiz reçete* denilen bir reçeteyi vereceğini söyler. Adam çekinse de doktor biletini alır ve ikinci sahne başlar. İkinci sahnede sahte doktor tiyatrodadır ve bir kadın bayılır. Herkes doktoru çağırır ancak doktor paniklemiştir. Cebindeki tehlikesiz reçeteyi çıkarıp kadına vermek ister ama reçetede ilaç yazmamaktadır. Böylece muhavere son bulur.

Muhavere'nin altında küçük bir ilan bulunmaktadır. Bu ilanda "*Bu defa Avrupa'dan avdet eden malum muhterem Hamidullah Suphi Beyefendi yakında gazetemizle bir makale neşr edeceklerdir.*" (S.1, s.6.) denilerek okuyucuların ilgisi çekilmeye çalışılmıştır.

Maârif Havadisleri başlığı altında *İstanbul, Fransa, Çin, Mısır, Macaristan, Bulgaristan, İran*'dan maârifle ilgili kısa kısa haberler verilmektedir.

Âsâr-ı Münteşire- Çiftlik Müdürü yazısı reklam yazısıdır. Çiftlik müdürü adlı hikâye eserinin *Çiftçi Kütüphanesi* tarafından 1 kuruşa satıldığı okuyuculara duyurulmaktadır. Hikâyenin ikramiyelerinin olduğu da ilanda yer almaktadır.

"Türk Kütüphanesi" başlığı altında, kütüphanenin hizmetleri anlatılarak reklamı yapılmaktadır. Kütüphanede tarih, edebiyat, roman gibi eserlerin tab' ve neşr edildiği söylenmektedir. "*Matbuata hizmet etmek isteyenlere ve kitap neşr edeceklere her nev' suhulet-i mahsusa ibraz edilir.*" (S.1, s.8.) Kütüphanenin başka hizmetleri de bulunmaktadır.

Sipariş vukuunda Avrupa'dan kitap, risale, gazete, resim getirilir. Tekmil müsabakalarında daima birinciliği kazanan envâi çeşit kart postallar bulunur. İstanbul ve Memâlik-i Osmaniye'nin her tarafına kitap tevzi' edilir. (S.1, s.8.)

Kütüphane ayrıca % 40 tenzilatla her çeşit okul kitabı tedarik etmektedir. Eski-yeni kitap satın alınmaktadır. Kütüphane okuyuculara çok farklı hizmetler sunmaktadır.

Bir sonraki kısımda bilmecele ve müsabakalara yer verilmiştir.

İkinci Sayı

İkinci sayının kapağında *Mehmed Celal Beyefendi*'nin resmi bulunmaktadır. İlk sayfada yine Mehmet Emin Bey'in şiiri bulunmaktadır. Şiirin adı *Ahiretlik* ve konusu fakirlik yüzünden şehre gelmek zorunda kalan bir kızdır. Köyde tarlasını süremeyen kızın ailesi aç kaldığı için babası kızını İstanbul'a hizmetçi olarak göndermiştir. Kızın kazandığı para ile öküz alınacak ve aile geçimini sağlayacaktır. Şairimiz bu babayı ve bu durumu eleştirmekte ve kıza acımaktadır:

*Bir el onun bal ömrüne her gün ağu kattıyor.
Bir çift öküz uğrunda bir kız kurban oluyor. (S.2, s.10.)*

İkinci yazı mektepler hakkında çok ciddi eleştiriler getiren köşe yazısıdır. *Mekteplerimiz Ne Halde?* başlıklı yazıda devletin okullarının milletin ihtiyacının %1'ini bile karşılamaması, “...garbın elektrik süratine mukabil zavallı Türk yavrularını arabalarıyla terakki ve tenevvüre sevk...”(S.2, s.11) edilmesi tenkit edilmektedir. Eleştirilerden özel okullar da nasibini almaktadır. Yazara göre özel okullar ticarethaneden başka bir şey değildir: “*Hususi mekteplere gelince: fazla söze gerek yok, bütün manasıyla bir mektep ve bir ilim ve irfan ocağı değil birer ticarethanedir.*” (S.2, s.11.) Bu eleştirinin sebeplerini şöyle sıralar:

...mekteb-i hususiyenin en büyük kabahatlerinden biri mümkün olduğu kadar talebeye hoş görünmek her ne suretle olursa olsun talebeyi elden kaçırmamak politikasıdır.” (S. 2, s. 11.)

İkincisi muallimler meselesi: az maaşla veyahut fahri muallim bulmak için ilm ü irfan, rüsuht-ı meleke ve kabiliyet katıyen nazar-ı itibara alınmıyor ve böyle olduğu için hemen haftada ve ayda bir muallim değişiyor ve değiştiriliyor. (S.2, s.11.)

Tüm bu eleştirilerden sonra bir okulu istisna göstererek övmektedir. Yazıyı *Gündüz Alp* yazmıştır. Ancak bu yazının küçüklere yönelik olmadığı da ortadadır. Zira ne edebî bir yanı vardır ne de ilgi çekicidir. Günümüz köşe yazılarını andıran yazı yetişkinlere hitap eden fikrî bir yazıdır.

Kerime'nin Sesi, Halil ...led¹ imzasını taşımaktadır. Kısa bir anı olduğu anlaşılan yazıda yazarın kardeşinin merhametini anlatan bir olay anlatılmıştır.

Çalışkan Naci, Muallim Ahmed Kahri tarafından kaleme alınmıştır. Yazıda tembel bir öğrencinin karne aldıktan sonra evde göreceği muamele ile çalışkan Naci'nin evde göreceği muamele, içinde buldukları duygular durumu ele alınmıştır. Tembellerin karşılaşacağı zorluklar ve çalışkanların sevinçleri, övümleri anlatılarak öğrencilere motivasyon sağlamaya çalışan bir yazıdır.

Cadılar ve Ummâcılar adlı makale, küçük okuyuculara cadılarla ilgili o sıralarda yaygın olduğu anlaşılan hikâyelerin gerçek olmadığını anlatan bir yazıdır. Ölülerin mezarından kalkıp gezemeyeceğini, bunun olsa olsa kıyamette olacağını söyleyen yazar örnek olarak *Kıllı Cadı* adlı bir söylentiye de anlatır. Yazının sonunda "*Maba'di var*" denilerek yazının devamının geleceği bildirilir.

Hak Sözler yazısı *Rüşti* imzasıyla çıkmıştır. 3 kısa diyalog bulunan bu yazı fıkra türündedir. Bu son yazının ardından bir buçuk sayfa boyunca dişi, kırtasiye, inşaat, şekerçi kütüphane ile ilgili çeşitli ilanlar yer almaktadır. Reklamlardan birisi de *Mektep Âlemi* adlı gazete ile ilgilidir.

Türk Yavrusu'nda İlgi Çekmeye Yönelik Çalışmalar

Türk Yavrusu'nun, daha çok okur kitlesine ulaşmak için verdiği hediyeler ilgi çekicidir. Bilmece ve müsabakalar düzenleneceği ilk sayıda duyurulmuştur. Bilmeceye ödül olarak birinciye fotoğraf makinesi verilmesi dikkate değerdir. Bu ödülün günümüzde bile çok büyük bir ödül olduğu düşünülürse o tarihte ne kadar önemli olduğu anlaşılabilir. İkinciye cep defteri, on kişiye kadar kitap, ellinci kişiye kadar da kart verileceği açıklanmıştır.

İlk sayıdaki müsabaka okuyucuların mecmuaya kart postal göndermeleridir. Bu müsabakaya katılan herkes kazanacaktır.

Bu müsabakaya tekmi-i iştirak edenler şayan-ı hayret hediyeler kazanacaklardır. Hediyelerimizin kıymeti en yukarısı (elli yedi

¹ Yazarın soyadının bir kısmı silinmiştir.

*buçuk) kuruş ve en aşağısı (10) para olduğundan müsabakaya işti-
rak edenler mutlaka kazanacaklar ve hiçbir şey kaybetmeyecekler-
dir (S. 1, s. 8.).*

Türk Yavrusu'nun senelik aboneliğinin 10 kuruş olduğu göz önüne alınırsa birinciye verilecek olan ödülün değeri daha iyi anlaşılmaktadır. Hediye olarak birinciye cep saati, ikinciye bir cep defteri, yirminciye kadar beşer kuruş kıymetinde birer kitap, geri kalanlara ise kart verilmektedir.

İkinci sayıda bilmece olarak *Türk Yavrusu* isminden bazı harflerin çıkarılmış hali verilip mecmuanın isminin tamamlanması istenmiştir. Birinciye yazı takımı, ikinciye mürekkepli kalem, üçüncüye gazetenin bir yıllık aboneliği, dördüncüye altı aylık abonelik, altı kişiye birer kitap, on kişiye kokulu kart, 20.'den 40.'ya kadar kartpostal, 40.'dan 100.'ye kadar takdir evrakları verileceği duyurulmuştur. Yazarların, ödül alacak kişi sayısını artırarak ilgili çekmek istediği anlaşılmaktadır.

İkinci sayıda müsabakaya yer verilmemiştir.

Dil, Yazım ve Noktalama

Türk Yavrusu'nun dili günümüz şartlarına göre değerlendirilse bile ağır sayılmayacak kadar sadedir. Elbette o güne ait bazı söyleyişler, tamamlamalar bulunmaktadır. Ancak kullanılan kelimelerin çocukların anlayabilecekleri seviyede olduğunu söylemek mümkündür. Genel olarak anlaşılır bir dil kullanılsa da *Kür*, bu mecmuanın dili ile ilgili şunları söylemektedir:

Mehmet Emin Yurdakul gibi, sade dilin öncülerinden bir kişiyi ilk sayısına kapak yapan, onun koşuklarını yayımlayan bir derginin daha arı bir dil kullanması beklenirdi. Örneğin, “Bikes Çocuk” adlı öyküyü, “Türk yavrularının” kolayca anlayabileceğini sanmıyorum. “Memâlik-i Osmâniyye”, “risâle-i musavvere” vb. yabancı tamlamalar “Türk Yavrusu”na yakışmıyor

İmlâ'da da tamamiyle eskiye bağlıdır (Kür 1991, s. 331).

Mecmuada noktalama işaretleri kullanılmıştır ve oldukça yaygındır. Kesme işareti, noktalı virgül, konuşma çizgisi gibi işaretlere sık sık başvurulmuştur.

Türk Yavrusu mecmuasında bazı yazım hataları da göze çarpmaktadır. Bu hatalardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

İkinci sayının 11. sayfasındaki *Mekteplerimiz Ne Halde?* başlıklı makalede *hoş görünmek* yazılırken araya virgül konmuştur. *Her ne yerine hey ne; politika yerine potika* yazılmıştır.

12. sayfada *Kerime'nin Sesi* adlı anıda, konuşma çizgisinden sonra sadece *dedi* yazılarak söylenen söz atlanmıştır. Son olarak da 15. sayfada konuşma çizgisinin unutulması, tespit edilen yazım ve noktalama hatalarıdır.

Resimler ve Süslemeler

Gazete resim, fotoğraf, çizim vs. açısından çok zayıftır. Sadece kapaklarda ünlü isimlere ait birer fotoğraf ayrılmıştır. Bunun dışında iç kısımlarda herhangi bir resim, fotoğraf yoktur. Bu bakımdan yazı ağırlıklı olan bir gazetedir.

Birçok Osmanlıca çocuk gazetesinde olduğu gibi bu gazetede de metinler arası süslemeler bulunmaktadır.

Sonuç

Türk Yavrusu, Türk çocuk edebiyatı tarihindeki önemli çocuk gazetelerinden biridir. Adında *Türk* geçen ilk çocuk gazetesidir (Kasap, 2011). Buhanlı yıllara denk geldiği için çocuklara vatanseverlik, dürüstlük, cesaret, boyun eğmeme, düşmanın karşısına dikilme, hesap sorma gibi değerleri aşlamak istemektedir. Hürriyet için gerekirse ölmek gerektiği yazılarda işlenmektedir.

Mecmua içerik olarak çok zengin değildir. Fotoğraf, resim, çizim açısından bakılırsa kapaktaki fotoğraflar sayılmazsa hiç fotoğraf, resim vb. yoktur. Sadece metinlerden oluşmaktadır. Bu da öğrencilerin ilgisini çekmek açısından menfi bir tesire sebep olmaktadır. Sadece yazılardan oluşması bu gazetenin eksiklerindedir.

Türk Yavrusu'nun kayda değer yanlarından birisi her hafta bilmece sorup ilgi çekici hediyeler vermesidir. Bu kapsamda fotoğraf makinesi hediye edilmesi şaşırtıcıdır. Müsabakalara iştirak eden herkese ufak da olsa hediye verilmesi, bilmecelerde yüz kişiye kadar çeşitli ödüller gönderilmesi okur kitlesini artırma çalışmalarındandır. Mecmuada bir de ilan köşesi vardır. İkinci sayıda bir buçuk sayfalık ilan dikkat çekmektedir.

Elde yalnızca 2 nüshası bulunan *Türk Yavrusu*'nun ikinci sayısında herhangi bir veda yazısı bulunmamaktadır. Bundan dolayı diğer nüshaların kayıp olma ihtimali vardır.

Genel olarak bakıldığında elde bulunan nüshanın az olmasını da hesaba katacak olursak *Türk Yavrusu* hakkında söylenecek çok söz bulunmamaktadır. Çocuklara vatanseverlik, çalışmak gibi değerleri kazandırmayı amaç edinmesi, bilmecelerde ilgi çekici hediyeler vermesi bakımından iyi

bir gazetedir. İsminde *Türk* geçen ilk çocuk gazetesi olması da onu diğer çocuk gazetelerinden ayırmaktadır.

KAYNAKÇA

DÖKMEN, Üstün (1994), *Okuma Becerisi, İlgisi Ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma*, Milli Eğitim Yay., İstanbul.

KASAP, Ayşe (2011), *Evvel Zaman İçinde Çocuk Dergileri 1869-1928 Yılları Arasında Yayınlanan Osmanlıca Çocuk Dergileri*. Bilir Matbaa, İstanbul.

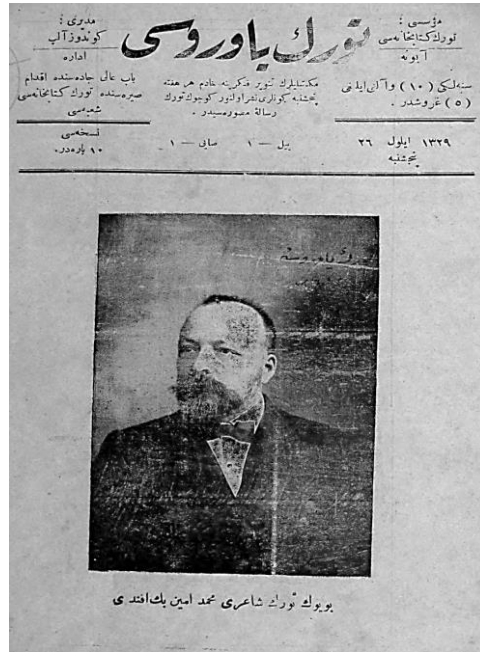
KÜR, İsmet (1991), *Türkiye’de Süreli Çocuk Yayınları*. Atatürk Kültür Merkezi, Ankara.

OKAY, Cüneyd (1999), *Eski Harfli Çocuk Dergileri*, Kitabevi Yay., İstanbul.

ŞİMŞEK, Tacettin (Ed.) (2011), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yay., Ankara.

YILDIRIM, İlker Ozan (2013), *Eski Harfli Çocuk Dergilerinden Resimli Dünya Dergisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kilis.

EK:

Türk Yavrusu dergisinin ilk sayı kapağı

